

Poszter-konferencia — a tudományos kommunikáció új formája

Konferenciák és problémáik

A tudományos kommunikáció „konferencia” fogalma nem újkeletű. A megbeszélések, viták mai formája a 17. század tudományos társaságaiban és akadémiáin jött létre. Az első értekezleti „kísérő dokumentumról” a Cambridge-i Egyetem katalógusában, az *Union Catalog of Scientific Conference Proceedings 1644–1972*-ben találhatunk közelebbi adatokat. Eszerint az első konferencia-jelentést 1644-ben adták ki, 21 évvel megelőzve az első tudományos folyóiratot, a *Journal de Scavans*-t!

A konferencia-jelentések kiadásának fejlődése nem volt olyan gyors, mint a folyóiratok kiadásé, bár számuk állandóan növekedett:

1815–1849 között:	21
1850–1870 között:	124
1871–1900 között:	1 499
1958-ban:	5 000
1977-ben:	10 000

konferenciáról adnak a dokumentumok hírt.

A konferenciák napjainkban egész iparágakat foglalkoztatnak, mint pl. a vendéglátóipart, a turizmust és a nemzetközi konferencia-központokat tervező építészetet. Vonatkozásukban különösen kiemelendő a nyomdászat és a sokszorosító ipar szerepe. A becslések szerint szinte minden konferenciáról jelentés is készül. A havonta megjelenő *Index of Conference Proceedings Received* 1978-ban 14 ezer konferencia-jelentést tartalmaz.

A konferenciák ismert előnyeit azonban egyre inkább háttérbe szorítják az azok mennyiségéből, résztvevőik túlterheltségéből és túlméretezéséből eredő hátrányok. Egyre több bírálat éri a „jet set”-et, azaz a nagyvilági társadalmi réteg mintájára az egyik divatos fürdőhelyen rendezett konferenciáról egy másik hasonló helyen tartott konferenciára utazgató tudósréteget is.

A résztvevők nagy tömege miatt nemigen van mód a szünetekben kialakuló közvetlen beszélgetésekre, vitákra. Sőt a konferenciák tárgyaló szakaszaiban sem kerülhet sor rájuk, mert a „szertartás” csupán a speciális előadások felolvasására és a hatalmas termék hátsó sorai-ból már kivehetetlen képek vetítésére korlátozódik. A viták kialakulását részben az időhiány, részben a résztvevők tömegének áttekinthetlensége zárja ki.

Ha a konferenciák előnyeivel a tudományos világ továbbra is élni akar, el kell gondolkodnia újjászervezésük lehetőségein.

A poszter és a poszter-konferencia

A helyzet megváltoztatásához arra van szükség, hogy a konferencia eredeti célja — az információk továbbítása, a viták és véleménycserék megtermékenyítő hatása — újra előtérbe kerüljön, a szakemberek lehetőséget kapjanak arra, hogy kisebb-nagyobb csoportokba verődve beszélgethessenek.

Ennek egyik módja az új, sokat ígérő forma, az ún. *poszter-konferencia*.

Nem új a poszter, azaz a plakát fogalma sem. Az első posztert a 16. században Luther Márton ösztönzésére id. Lucas Cranach készítette a pápaság elleni tiltakozásul. A 20-as évek Amerikájában a pop art keltette újra életre, azóta bejárta jól ismert diadalútját, és megkezdte bevonulását a tudományba is.

Az 1974-ből származó első részletes magyarázatok egyike szerint a poszter-konferenciák hivatottak arra, hogy a hagyományos konferenciákat kiegészítsék vagy helyettesítsék. A szerző (előadó) egy nagyobb helyiségben, nagy táblákon mutatja be diagramjait, táblázatait, képeit, és mintegy 1–1 1/2 órán keresztül kész velük kapcsolatban részletes felvilágosítást adni, az érdeklődőkkel vitába bocsátkozni. A látogató maga döntheti el, hogy megelégszik-e a táblára vetett egyetlen pillantással, kiragadva belőle a legfontosabb adatokat, vagy nagyobb lélegzetű beszélgetést kíván-e a szerzővel folytatni. Ily módon a szóban forgó idő alatt könnyű dolog akár 20 előadást is tartani, ill. anyagukat, lényegüket közreadni. Persze a táblák — ha kell — hosszabb időn át is közszemlére bocsáthatók.

1970–1976 között a szakirodalom a véleménycserének e formájáról kedvezően nyilatkozott. Eszerint elképzelhető, hogy az új ötlet realizálása megszakítja az előadás-monológok további útját, időt és teret teremt a szabad vitáknak, és lehetőséget nyújt a közvetlen, személyes kapcsolatok kiépítésére. Hátránya, hogy ezáltal elvész az a pedagógiai érték, amelyet a fiatal szakemberek számára egy-egy nagyobb hallgatóságnak tartott előadás nyújthat.

Az 1977–1979-ben közreadott vizsgálati eredmények megerősítik a poszter-konferenciákról szóló fenti megállapításokat, és kiemelik előnyeiket. Azon felül, hogy a kötetlen beszélgetések az előadók és partnereik számára egyaránt hasznosak, a rugalmas forma azt is lehetővé teszi, hogy az utolsó pillanatban benyújtott előadásokat se kelljen visszautasítani. Ráadásul e forma esetén a „hallgató” az új ismereteket saját egyéni képességeinek megfelelő sebességgel és mennyiségben foghatja fel, s ez olyan előny — furcsa, de mégis így van —, amelyre eddig általában nem fordítottak kellő figyelmet.

A poszter-konferenciákkal kapcsolatos vélemények az alábbi pontokban foglalhatók össze:

több idő jut a párbeszédre,
gondosabban fogalmazott kérdések tehetők fel,

az előkészítés és a lebonyolítás nyugalmasabb mederben folyik, mint a hagyományos konferenciák esetében,

több lehetőség nyílik a futó tájékozódásra,

az információk könnyebben és jobban foghatók fel, többet és jobban lehet tanulni,

a lényeg gyorsabb felfogása után azonnal eldönthető, hogy kíván-e valaki a szerzővel vitába bocsátkozni,

a kisebb részletkérdések is megbeszélhetők,

a szerző (előadó) beszélgetés közben könnyebben igazodhat beszélgető partneréhez,

a rendezés költségei kisebbek.

Az első poszter-konferenciát 1970-ben Svájcban rendezték a 8. nemzetközi biokémiai kongresszus részeként. 1975 óta az ilyen jellegű megbeszélések száma erősen megnőtt. Tartalmilag ezek a konferenciák ma elsősorban a természettudományok és a technika interdiszciplináris területeit érintik. A jól sikerült poszter-konferenciáknak számos példája hozható fel Amerikából és Európából egyaránt. Ezek között akad olyan, amelyet kizárólag csak ebben az új formában rendeztek, de van olyan is, ahol e forma a hagyományos konferencia részét képezi. Így pl. megemlíthető az 1979. évi balatonaligai kohászati anyagvizsgáló ülés, ahol közel 8 órát tartottak a plenáris előadások, 2 órát szenteltek kerekasztal beszélgetéseknek, 8 órát pedig a poszter-konferenciáknak.

Az új forma tulajdonképpen *hátránya a konferencia-jelentések hiánya*, s itt kapcsolódnak hozzá a bibliográfiai és könyvtári szempontok.

A poszter-konferencia és a könyvtáros

A konferencia-jelentés a könyvtári állománynak talán legnehezebben beszerezhető, feldolgozható és visszakereshető része. Jól ismertek a nehézségek: a bibliográfiai adatok egységes feltüntetésének hiánya, az azonosítás, a felkutatás nehézsége, az információs érték kétségbevonása, gyakran a túlságosan magas ár. Úgy tűnik, hogy még a nagy nemzetközi szervezetek, mint az IFLA vagy az Unesco sem képes ezt az oly annyira heterogén anyagot teljes egészében összefogni; ez legfeljebb csak a rendező (publikáló) ország szintjén lehetséges. A konferencia-jelentések gyűjtése, feltárása a nemzeti könyvtárak vagy a központi szakkönyvtárak feladata.

A könyvtárosnak tisztában kell lennie azzal, hogy ez a nem-könyv jellegű dokumentum fontos információs forrás, és ezért vállalatnia kell az ebből adódó, nem mindig egyszerű feladatokat. Sokat enyhítene a gondokon, ha a könyvtáros részt vehetne a konferenciák előkészítésében, a szervezőbizottság tagjaként, vagy legalábbis vele szorosan együttműködve hasznosíthatná tapasztalatait a publikációk megjelentetésénél. Ehhez felhasználhatja az IFLA, az ISO és más szervek

ajánlásait. Az egységes megjelenési forma előbb országos, majd nemzetközi szinten egyaránt megkönnyítené a beszerzés, a tárolás és a feltárás munkáját. Meggondolandó az is, hogy nem lehet-e a gyűjtésbe bevonni az előadások nem publikált kéziratait is.

A konferencia-jelentésekkel kapcsolatos eddigi vizsgálódások és felmérések azonban a jövőben kiegészítendő azzal, hogy a poszter-konferenciák ugyancsak szolgáltathatnak olyan, ha egyelőre nem is tipikus anyagot, amellyel a könyvtárnak ezentúl foglalkoznia kell. Azzal persze mindenképpen számolni kell, hogy e téren még sok nehézséget kell leküzdeni.

A könyvtárosnak oda kell hatnia, hogy a poszter-anyagok a konferencia-jelentésekhez hasonlóan kiadásra kerüljenek, és itt is törekedni kellene az egységes megjelenési forma megteremtésére. El kell dönteni azt is, ezek az anyagok hogyan tárolhatók a legcélszerűbben. A nagy alakú táblák esetleg acélszekrények fiókjában fektethetők, bár valószínű, hogy – amennyiben ez technikailag megoldható – a tárolás mikrofilmlapon egyszerűbb.

A poszter-anyagok az utolsó 5–7 év alatt kerültek előtérbe, és sok ponton érintik a tudományos kommunikáció problémáit: rövidke, szemléletesek, jól áttekinthetők. Amíg csak a konferencia szervezési céljait szolgálják, alig érintik a könyvtári problémákat, de ha ennél előbbre lépünk, mindjárt könyvtári érdekűvé válik a kérdés.

1813-ból származik a mondás: „Az élet oly rövid és annyi a könyv!” Nem kellene-e ezt megváltoztatni? „Az élet oly rövid és annyi a konferencia-jelentés, és most még a poszter is...!”

/SCHMIDMAIER, D.: „Poster Sessions” als ein neuer Gesichtspunkt in der wissenschaftlichen Kommunikation – Allgemeine Probleme und bibliothekswissenschaftliche Aspekte. = Zentralblatt für Bibliothekswesen, 95. köt. 11. sz. 1981. p. 488–492./

(Dezső Zsigmondné)